

Tarihimizin Tarihi-

7

Nureddin Yıldız'ın "Hadislerle Diriliş" (110.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Bugün, dünün devamıdır. Bugün, dün büyüyen ağaçların meyveleri yenmektedir. Aynen bu gerçek gibi bugün hayata şekil veren, dünün insanının hayatı yoğuruşudur. Elbette her şey Allah'ın kaderiyle ve dilemesiyle oluyor ama zahir sebepler olarak ve beşer mantığıyla baktığımızda görebildiğimiz, dün dikilen ağaçların bugün meyvelerinin devşirildiği, insanın dün karıştığı-sebeplendiği olayların bugünkü hayat tarzını şekillendirmesi, dünün basit olaylarının bugünün büyük kavgalarına dönüşüp temel nedeni olduğudur.

Tarihi bu mantıkla okumayanlar, İstanbul'un Sultan II. Mehmed'in eliyle fethedilip Ayasofya'nın camiye tahvilini anlayamaz, bugün Ayasofya'nın neden hâlâ kapalı olduğuna akıl erdiremezler. Hatta bu mantıktan mahrum olanların İstanbul'da okunan ezanlara verdikleri anlam da belki yetersizdir.

Bugünü iyi tahlil etmek, mümin gözüyle rahat ve istifade edilecek sonuçlar şeklinde anlayabilmek dünü bilmekle mümkündür. Mesela bugün bütün İslam topraklarında ciddi şekilde sanki iki ayrı dinmiş gibi dışarıdan izlenmesi mümkün olan Şiilik-Sünnilik mefhumları dolaşmaktadır. Esasen itikadımız odur ki İslam, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in getirdiği din ve Sünnet de Resûlullah aleyhisselama uymanın adı ise diğer isimlerin bir anlamı yoktur. Ama yaşamakta olduğumuz realite böyle değildir ve herkes onun ümmetinden olmayı, izinden gitmeyi iddia ettiği hâlde karşılaşılan acı sonuçlar da ortadadır.

İnsan nazarından matematik hesapları ve sosyolojik teorileri ışığında bakıldığında söz konusu ayrılıkların kalkması pek mümkün değildir. Yerleşip kökleşmiş, dün dikilen ağaçların meyvelerinden söz ettiğimize göre bunlar günümüze tarihlendirilecek sorunlar zaten değildir.

Fakat biz ayrılıkları gidermek, kavgaları önlemekten önce imanımızı korumak ve gerçek imanımızla ayakta durmak sorumlusuyuz. Önce kendimizi mümin olarak ayakta tutarsak varlık nedenimizi gerçekleştirmiş oluruz. Yoksa bu ayrılıkların yok olmasını, İslam topraklarından kalkmasını bekler-söyler iken ayrılık taraflarından birine dönüşüp sele kapılmak işten bile değildir. Öncelikle ayakta durmak başarılmalı, ardından neden mevcut durumda bulunduğumuzun sorgulaması yapılmalıdır: Ama önce ayakta durulmalıdır.

Ayakta durmak, olayların aslını (tarih) bilmekle mümkün olabilir. Olayların aslını hakkıyla bilmeyenler, oturup izledikleri bir dizi-film-konferans nedeniyle veya Kerbelâ'da kendini zincirleyen Şii'lerin sahnelerini duygusal yorumlarla destekleyip Şiiliği izinden gidilmesi gereken bir yol şeklinde görebilirler. Çünkü bir yığın insan asırlardan beri sanki tek hakikatmiş gibi Şiiliğin peşinden gitmektedirler. Bunun gösterdiği, Müslümanlar'ın olayların aslını bilmemeleri durumunda batılı hak gibi taklit edecekleridir, bunun bir hastalık olarak yaşanması mümkündür.

Müminlerin Ömer bin Hattab'dan sonra üçüncü halifesi Osman bin Affan'ın seçilmesi yani ümmetin başına halife olarak getirilme süreci, tarihimizi yukarıda bakılan zaviyeden 'sorunlu' hâle getiren ana konulardan biridir. Hepimizin bildiği gibi Ebu Bekir radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ardından halife olarak seçilmişti. İki sene boyunca ümmetin başında durduktan sonra ağır bir hastalıktan vefat ederken, o güne kadar birinci yardımcısı durumunda olan Ömer bin Hattab radiyallahu anha görevini devretti. Bu noktada İslam siyaseti açısından bir yan bilgi verelim ki, İslam'da böyle bir görev devri, yönetim yetkilendirme tarzı olarak vardır. Ebu Bekir radiyallahu anh bunun için kimseye sormamış, Ömer radiyallahu anha çağırılmış ve birkaç şahit önünde ümmetin kendisinden sonraki halifesinin o olduğunu açıklamıştır. Bunun mantığı, ümmetin, Ebu Bekir radiyallahu anhanın başında bulunmasından razı olduğu kimse olduğuna göre savaş kararının savaş, kaldırma kararının kaldırma olarak itaat edilmesinden hareketle, kendisinden sonraki halifeyi seçme

kararının da uyulması gereken emirlerinden biri olarak herhangi bir emir olduğudur. Yani pratik olarak, “Halid bin Velid’i şuraya savaş için gönderiyorum” demesinde uyguladığı emir gücü, “Ömer bin Hattab’ı kendimden sonraki halife olarak tayin ediyorum” derken uyguladığı emir gücüyle aynıdır.

Şayet Ebu Bekir radiyallahu anh saygın, âdil, emrine itaat edilen ve herkesin oy birliğiyle kabul ettiği bir lider ise kendisinden sonra filancaın lider olduğuna dair verdiği talimat da aynı düzeyde makbuldür. Nitekim kabul edilmiştir. Bir-iki sahabi, Ömer radiyallahu anh hakkında çok sert tabiatlı olduğu ve liderlik edemeyeceği, insanların itiraz etme ihtimalinin bulunduğu nedeniyle görüş dillendirmişlerse de Ebu Bekir radiyallahu anh, “Allah’ım, senin kulların arasında Ömer’den daha takvalısını bulamadım” diye Rabbine iltica edeceğini söylemiş, böylece onun Ömer radiyallahu anhi akrabalık bağıyla değil mümin kimliği sebebiyle vekil bıraktığını görüyoruz.

Ümmet-i Muhammed, Ebu Bekir radiyallahu anhin vefat ettiği gün beş dakika bile olsa lider sorunu veya başsızlık yaşamaksızın halifesini başında bulmuştur. Ömer radiyallahu anh da tam on yıl ümmetin başında halife olarak bulunmuştur. Diyebiliriz ki ümmetimizin bugüne miras kalan devlet mekanizmasına ait bazı kaideleri, pek çok siyasî konu, epey fıkıh meselesi ve bazı ibadatlara dair içtihatlarla günümüzde rutin diye yürüyen işlerde Ömer bin Hattab’ın, şûra meclisinin ve devrinin imzası vardır.

Ömer radiyallahu anh bir Mecusî tarafından mescitte şehit edildikten sonra evine götürülmüş, üç gün kadar yaralı hâlde durup bu esnada birkaç saat baygın kaldıktan sonra doktorun da çok yaşamayacağına dair tahmininin üzerinden geçmeden vefat etmiştir. Kendisinden sonraki halifenin kim olacağı konusunda bu sırada kullandığı kanaat, bugün bile üzerinde çokça konuşulması ve Müslümanlar’ın siyasî hayatlarını, İslam üzerinden hayat tarzı oluşturma kabiliyetlerini tahlil edebilecekleri, üzerinde doktora tezleri yapılabilecek müthiş bir karardır.

Hadise evveliyatıyla şöyledir: Ömer radiyallahu anhin oğlu Abdullah ibni Ömer, ashab-ı kiramın çok sevdiği bir delikanlıydı. Hem âlimdi hem Resûlullah sağken kendisini pek severdi. Üstelik Ömer radiyallahu anhin halifeliliği zamanında şımarık bir lider çocuğu profili göstermedi, sıradan bir Müslüman olarak yaşadı.

Ömer radiyallahu anh yaralı hâlde yattığı sıralarda ashabın ileri gelenleri ondan ricacı olup oğlu Abdullah ibni Ömer’i yerine halife bırakmasını istediler. Çünkü öleceği biraz da görünüyordu. Hem yaralıydı hem de Efendimiz aleyhisselamin ve Ebu Bekir radiyallahu anhin vefat ettiği 63 yaşındaydı. (Ali radiyallahu anh da 63 yaşında vefat etmiştir. Osman radiyallahu anhin vefatı 83 yaşında olmuştur.) Ayrıca şehit olduğu hançerlenme hadisesinden iki ay kadar önce Ömer radiyallahu anhin, insanlardan fazlasıyla bunaldığı bir anda Rabbine dua ederek, “Allah’ım, onlar da yoruldu, ben de yoruldum; beni yanına al ama şehit olarak al” diye yakardığı biliniyor.

Abdullah ibni Ömer’in yerine halife bırakılması ricasına Ömer radiyallahu anh, “kıyamet günü bir aileden bir kişi hesaba çekilse yeter” diyerek karşı çıkmış ve teklifi reddetmiştir. Bunu söyleyen insan, halifeliliği onca adaleti ve hakkaniyetiyle herkesi razı ederek uygulamış biridir. Ölürken bile Ömer olarak ölmüştür. Ömer Müslümanlığı böyle bir şeydir.

Abdullah ibni Ömer’in ikinci halifenin oğlu olarak böylece siyasetten uzak tutulmasının yerine Ömer radiyallahu anhin ayrı bir tavsiyesi olmuştur. Resûlullah aleyhisselam hayattayken on Müslüman’a Allah’ın cennet vaat ettiğini ve kendisinin de bu on kişiden peygamber olarak katiyen razı olduğunu söyleyerek vefat etmişti. Bu kişilere “Aşere-i Mübeşşere” diyoruz. Esasen yüzlerce sahabi ve biraz daha inildiğinde hemen her sahabinin Allah’ın rızasıyla müjdelendiklerini biliyoruz. Fakat bu on kişi isim verilerek, tek tek zikredilerek müjdelenmişlerdir. Mesela Efendimiz aleyhisselam, Aişe annemizi sevdiğini, cennette de beraber olacaklarını söylemiştir; ama Aişe annemizin bu on kişi arasında adı yoktur. İslam kadınlarının sultanı Hatice anamızdır; o da bu on isim arasında yer almaz. Bilal

radiyallahu anha, "Miraç gecesi cennette dolaşırken senin terlik seslerini duydum" demiştir; kendisi bu on kişi arasında yer almaz.

Yani Aşere-i Mübeşşere'de adı geçen sahabiler (Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Zübeyr ibni Avvam, Talha bin Ubeydullah, Abdurrahman ibni Avf, Said ibni Zeyd, Sad bin ebi Vakkas, Ebu Ubeyde bin Cerrah) sadece kendilerinin aldığı bir müjdeye nail olmuş değillerdir. Başka sahabiler de söz konusudur cennetle müjdelenmek hususunda. Fakat bu on kişinin ayrı bir şereftir ve haklarında "cennetliksin" şeklinde katî bir ifade kullanılmıştır. Allah hepsinden razı olsun.

Ömer bin Hattab radiyallahu anhanın yukarıda zikrettiğimiz tavsiyesine gelelim: O esnada bu on isimden Ebu Ubeyde ve Ebu Bekir radiyallahu anhüma vefat etmişti. Geriye yedi ismin kaldığını gören Ömer radiyallahu anh, bu isimlerden amca çocuğu olan Said ibni Zeyd'i akrabası olduğu için dışarı çıkardı. O hariç geri kalan altı ismi, içlerinden birini halife seçmek üzere görevlendirdi. İfadesi özet olarak şöyledir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğinde on mümine rıza göstermişti. Bunlar ümmetin en değerli on insanıdır. Bu altı kişi üç gün içinde ümmetin halifesini seçeceklerdir." Bu organizasyonu yürütmek üzere görevlendirdiği isim de ardında namaz imamı olarak bıraktığı Suheyb ibni Sinan isimli sahabidir. Bazı tarihî rivayetlerde, Ömer radiyallahu anhanın bu altı kişi üç gün içinde halifeyi seçemezlerse mahkemeye çıkarılmaları şeklinde ifadesinin olduğu da kaydedilmiştir.

Altı isimden Abdurrahman ibni Avf, Talha bin Ubeydullah, Zübeyr ibni Avvam ve Sad bin ebi Vakkas kendilerinin böyle bir görevden muaf olduklarını söyleyerek geri çekildiler. Geriye Osman ve Ali kaldı. Osman radiyallahu anh ümmeti yönetmeye razı olduğunu söyledi. Ali radiyallahu anh da aynı kararda olduğunu bildirdi. Dört kişinin geri çekilip feragat etmesinin ardından geriye iki isim kalmış oldu. Feragat edenlerin ikisi Osman'ın, ikisi Ali'nin tarafını tuttu. Böylece ortaya net bir sonuç çıkmamış oldu.

Abdurrahman ibni Avf bu komisyonun başkanı olarak görevlendirilince üçüncü gün Medine'deki halkın görüşünü soran bir araştırma yaptı. Yine iki isim arasında kanaatler belirtildi ve süre dolmak üzereken ortada yine belli bir isim üzerinde uzlaşma yoktu. Bunun üzerine Abdurrahman ibni Avf zeki bir tavırla şöyle bir test uyguladı: Osman radiyallahu anha çağırarak, kendisini halife seçmeleri durumunda ümmetin yönetiminden memnun olduğu Ebu Bekir ve Ömer'in ekolünü devam ettireceğine söz verip vermediğini sordu. Osman radiyallahu anh, o güne kadar gelen ekolü-düzeni devam ettireceğini söyledi. Aynısı Ali radiyallahu anha sorulduğunda, Ali radiyallahu anh kendi içtihatlarını uygulayacağını beyan etti. (Bunun hikmeti Ali radiyallahu anhanın daima ilim adamı olarak sivrilmiş müçtehit karakterinde yatmaktadır. Zaten Ömer radiyallahu anhanın ilmî konularda danıştığı da yine Ali radiyallahu anh olmuştur.)

Bunun üzerine Abdurrahman ibni Avf, Osman'ın tercihinin o gün için daha huzurlu olacağını söyleyerek orada bulunanlara da görüşlerini sordu ve Osman radiyallahu anh seçildi. Mescid-i Nebî'ye geldiler, ashabın beyat yetkisi olanları halifeye beyat ettiler. Ali radiyallahu anh da beyat etti ve bir sorun yaşanmadı.

Bu fazilet, her şeyden önce Ömer radiyallahu anhanın muazzam bir muvaffakiyetle sergilediği büyüklüğüdür. Çünkü o komisyondan çıkacak bir karara kimsenin itiraz etmesi, çıt çıkarması mümkün değildi. Zira Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem razı olduğu altı isim söz konusuydu. Allah hepsinden razı olsun.

O gün yaklaşık ifadeyle yetmiş bin sahabe hayattaydı. Medine'de ise olsa olsa on bin sahabe olabilir. O günkü şehrin coğrafi sınırları biliniyor ve şimdiki otel yapılanmasıyla bile oraya on bin insan sığdırmak zordur. Köyleri, taşrası, yeni fethedilen yerlerde yaşayanlar ve ilim öğretmek için dışarı çıkanlar dâhil toplam sahabe nüfusu bazı kaynaklarda elli-yetmiş bin arası olarak gösteriliyor. Allah hepsinden razı olsun ve Havz-ı Kevser etrafında buluşmak şerefine hepimizi kavuştursun.

Sağ olan sahabilerden bir kişi dahi Osman radiyallahu anhin hilafet kararına, Ömer radiyallahu anhin ileri sürdüğü şûra kararının güçlülüğü ve bu şûranın işleyiş düzeni açısından itiraz edemedi. Dünyaya tenezzülsüzlüğü ve zühdünün güçlülüğünden dolayı kenara çekilen diğer sahabilerin ardından başa geçen Osman radiyallahu anh, görevde kaldığı on iki senenin ilk beşinde Ömer radiyallahu anhin çizgisini olduğu gibi devam ettirdi. Ali radiyallahu anh da halifenin yardımcıları arasındaydı. Müslümanlar için çok güzel zamanlar sürdü.

Fakat beşinci seneden sonra sıkıntılar baş gösterdi. Beş senenin ardından şeytan, ektiği tohumların zehirli meyvelerini toplamaya başladı. Ama ashabın büyükleri açısından, mesela Ali radiyallahu anh açısından kıyameti koparacak bir şey yoktu. Elbette yanlışlara itirazlar yapıldı ama bu her halife devrinde olmuş bir şeydi zaten. Medine’de herkesin yaşadığı bir İslam vardı ve görüşlerin açıklanmasında sıkıntı yoktu. Hatta Ömer radiyallahu anh, Bilal radiyallahu anhin Efendimiz aleyhisselam nezdindeki değerini bildiğinden, hilafeti zamanında onu danışma meclisine almış ve çok itiraz eden bir karakteri olmasına rağmen bundan yakınmışsa da zamanda bir sonraki toplantıya o gelmeden başlamamak gibi bir tavır da sergilemiştir. Çünkü dillendirdikleri kanaatler hakikati söylemek endişesi taşıyordu; arkadaşlarına koltuk bulmak veya kendi koltuğunu sağlamlaştırmak endişesi değil.

Ali radiyallahu anhin bu ‘seçim’leri son anda kaybetmiş olmasına karşı içinde bir burukluk olup olmadığını Allah bilir; ancak ileri sürdüğü bir itirazı olmamıştır, böyle bir haber elimizde yoktur. Osman radiyallahu anhin halife olması, on iki sene boyunca hilafette kalması ve bu esnada yaşanan sayısız olay, aradan geçen yıllar... Resûlullah Efendimiz’in torunu Hüseyin radiyallahu anhin şehadetinin ardından bir grup Müslüman’ın ayrılık çıkarması sonucunda, bu ayrılığı yasal-makul-siyasî-sosyal gerekçelere oturtmak istediler. Böyle bir oturtmaya ihtiyaçları vardı zira durup dururken ümmetin halifesine, üstelik Ali radiyallahu anh dâhil hadisedeki bütün rol alanların memnun olduğu bir ortamda, itiraz etmek pek akıllıca değildi. Hüseyin radiyallahu anhin şehadeti üzerine İslam’ı iki ayrı gruba bölmek o kadar kolay değildi.

Bu yüzden çıkıp da dedikleri, “Hüseyin’in esas öldürüldüğü gün, Ebu Bekir’in kendi kendine halifelliğini ilan ettiği gündür!” cümlesidir. Sonra ‘gaspçı’ olarak niteledikleri Ebu Bekir radiyallahu anhin kendi yerine ‘kendi gibi bir gaspçıyı’ geçirdiğini, ardından o gaspçının kendi gibi gaspçılar arasından birini (Osman radiyallahu anh) seçtiğini söylemektedirler. Bu iddialar olayın ardından geçmiş yüzlerce sene sonra o zamana ait gaybî bilgileri okumaya çalışmaktan başka bir şey değildir. Hâlbuki tarihin kaydettiği böyle bir durum yok.

Peki, neden bu hadiseyi gıdıklamaktadırlar?

Hüseyin radiyallahu anhin şehadetini bir gruplaşma ve kendilerini yoldan ayırarak ‘Şiilik’ diye yeni bir oluşum teşkil etmek için yeterli malzeme olarak görmüyorlar. Onların vicdanına kalsa da bir ölümü bu kadar büyük bir ayrılığa dönüştürmenin doğru olmadığını biliyorlar. Bunun üzerine yaptıkları şey, daha kökten sebeplerle hadisenin temellerini derinleştirmeye çalışmalarıdır. Gadir Hum hadisesi bunun bir denemesidir. Hüseyin radiyallahu anhin şehadetinden elli sene öncesine kadar götürüldüğünde, olayı daha sosyopolitik ve tarihî boyutuyla Şiiliğine, Zeydiliğine, İsmaililiğine zemin olarak hazırlayabiliyorlar.

Çünkü onca sahabe için içine karışmışsa ‘sanıldığından’ daha büyük bir mesele olduğunu ortaya koyduklarını düşünüyorlar. Akıllarınca da şeytanın razı olacağı şekilde İslam’ın yeni bir versiyonuymuş gibi daha makul ve siyasî-sosyal çerçeveye davalarını taşımış oluyorlar. Bu sebeple modern dönemin edepsizleri dâhil olmak üzere o cephedekiler, bizim Aşere-i Mübeşşere dediğimiz kimseleri kendi eğitim gördükleri Batı’da öğretildiği ve yaşandığı üzere aristokratlar ve vatandaşlar arasında bir tarih yazımı olmasından etkilenerek, “Kureyş’in aristokratları” diye isimlendirirler.

Şiiliğin kolları ve şimdiki, aklınca İslam'ı dünyaya 'cazip' gösterme gayretinde olup demokratik teamülleri din gibi lanse eden anlayışların tamamında, tarihimizin onlara malzeme olacağını zannettikleri bu altı kişilik şûra meclisi önemli bir konu olarak durur. Ümmet-i Muhammed'in, hançerlenmiş ve ölüm anını bekler vaziyetteyken bile anlayışı ve ferasetiyle tarih yazan halifesi Ömer radiyallahu anhın tavrıyla elbette iftihar edeceğiz ve ortaya çıkan sonuçla ashab-ı kiram mutlu olduğu gibi bizler de mutlu olacağız.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ. وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.